

مسجد خانه دوم مسلمانان

صدرالدین فلاح، روزنامه نگار، خبرنگار و پژوهشگر مباحث دینی

خانواده، نهادی اجتماعی و مسجد، مکانی مقدس برای عبادت مسلمانان است. این دو نهاد، ارتباط تنگاتنگی با هم دارند و از یکدیگر متأثر هستند. ارتباط بین این دو نهاد مهم اجتماعی، از نوع ارتباط پیشرفته یعنی ارتباط دو سویه می باشد که محتوا و پیام آن سرشار از آموزه های الهی است.

مسجد نهادی مقدس و برخاسته از درون اسلام، بر همه مسلمانان به ویژه خانواده ها حق بزرگی دارد، و ادای آن بر همگان لازم و واجب است. حق مسجد آن است که برای آن اهمیت زیادی قائل شده، توجه خاصی به آن نموده و در این مکان مقدس حضور مستمر داشته باشیم.

امام جعفر صادق (ع) فرمودند: «سه چیز در نزد پروردگار متعال (در روز قیامت) شکایت می کنند: ۱. مسجدی که خراب شده باشد و مردم در آن نماز نخوانند؛ ۲. عالم و دانشمندی که در میان جاهلان و نادانان قرار گرفته باشد؛ ۳. قرآنی که معلق مانده و گرد و غبار بر آن نشسته باشد و کسی آن را تلاوت نکند»^۱.

همچنین امام علی (ع) نیز فرمودند: «روزگاری بر مردم خواهد آمد که از قرآن جز نشانی، و از اسلام جز نامی باقی نخواهد ماند. مسجدهای آنان در آن روزگار آبادان، اما از هدایت ویران است. مسجدنشینان و سازندگان بناهای شکوهمند مساجد، بدترین مردم زمین می باشند»^۲.

تأکید امام علی (ع) بر نقش هدایتی مسجد، نشان می دهد مسجد از نهادهای تأثیرگذار اسلامی است که می تواند نقش هدایت جامعه، خانواده و فرد را برعهده داشته باشد، اما این مسئله زمانی در جامعه عملی می شود که برنامه های آموزشی ویژه خانواده ها در مساجد برقرار و استمرار داشته باشد. و مهم تر از آن آموزش های ارائه شده در مسجد باید به گونه ای صورت بگیرد که در نهاد خانواده کاربردی باشد.

وقتی مسجد محلی پویا و فعال باشد؛ فعالیت های آن منحصر به برگزاری نماز جماعت، شب های قدر و مراسم ختم نباشد، جوانان، نوجوانان، کودکان و حتی خانواده های آنان به جای سپری کردن اوقات فراغت خود در نشستن پای رایانه، تلویزیون، اینترنت، گشت و گذار بیهوده در خیابان و مراکز خرید و... ترجیح می دهند از برنامه های پربار مسجد استفاده کنند. حضور خانواده ها در برنامه های آموزشی و تربیتی مساجد اثرات ماندگاری دارد، که مهم ترین آن تربیت اسلامی کودکان و نوجوانان است.

شهید مطهری در یکی از گفتارهای خود در توضیح آیه ۵۵ سوره طه چنین بیان می‌کند: «... بچه‌ها را از کودکی باید به نماز تمرین داد، بچه را باید در محیط‌های مشوق به نماز خواندن برد. ثابت شده است که اگر بچه به مسجد نرود، اگر در جمع نباشد، نماز خواندن جمع را نبیند، به این کار تشویق نمی‌شود. چون حضور در جمع، مشوق انسان است. آدم بزرگ هم وقتی خودش را در جمع اهل عبادت می‌بیند روح عبادت بیشتری پیدا می‌کند. بچه‌ها تأثیری پذیری بیشتری دارند باید با فرزندان خودمان برنامه مسجد رفتن داشته باشیم، تا آنان با مساجد و معابد آشنا بشوند».^۳

می‌گویند مدرسه خانه دوم ماست، اما نگارنده معتقد است، مسجد بعد از خانواده، خانه اول هر فرد مسلمانی است. در مسجد است که فرد با آموزه‌های تربیت اسلامی آشنا شده و وارد جامعه می‌شود، اما لازمه این تربیت حضور مداوم خانواده در مسجد است؛ تا فرزندان خردسال و نوجوان رفته‌رفته تربیت حقیقی خود را در مسجد بیابند، تنها در این صورت است که شاهد حضور پرنشاط نوجوانان و جوانان در مسجد خواهیم بود.

پیامبر اکرم(ص) فرمودند: «هرکس که قرآن همدم او و مسجد خانه وی باشد، خداوند متعال خانه‌ای در بهشت برای او بنا کرده و در درجه‌ای پایین‌تر از درجه وسطی به وی عطا خواهد کرد».^۴

روژه گارودی فیلسوف مسلمان فرانسوی، در کتاب خود *مسجد آینه اسلام* آورده است: «در دوران عظمت اسلام تمام زندگی شهر در مسجد جریان داشت، در آنجاست که قراردادهای تجاری بسته می‌شد، زیرا اسلام تمایزی میان مقدس و نامقدس نمی‌شناسد، اجرای شریعت بیش از هر چیز به این معنی است که انسان ۲۴ ساعت شبانه روز در محضر خداوند بسر می‌برد و خداوند شاهد اعمال ماست، بنابراین هر عملی که توأم با تقوی باشد؛ یک بعد قدسی دارد و نماز درنگی است در سلسله لحظات گوناگون؛ درنگی که به تمام لحظات زندگی معنی می‌دهد. بنابراین نماز از بقیه اعمال جدا نیست».^۵

مسجد در اسلام کانون فعالیت‌های جامعه اسلامی است. محمد سلیمان تاکیوچی عضو جامعه قوم‌شناسی ژاپن، در پاسخ به این سؤال که چرا از میان تمامی مذاهب خاور دور و خاور میانه، دین اسلام را پذیرفته و مسلمان شده، در مقاله‌ای می‌نویسد: «مذهب بودا و مسیحیت علایق معنوی را از علایق مادی جدا کرده و انسان را به کناره‌گیری از جامعه ترغیب می‌کند. برخی فرقه‌های بودایی و مسیحی معبدها و صومعه‌ها را در کوه‌ها و اماکن دور از دسترس جامعه بنا می‌کنند، اما در دین اسلام، مساجد در قلب اجتماعات، در روستاها و شهرها بنا می‌شود و نیایش با جماعت در جامعه مورد تقدیر است. من اطمینان دارم این زمان بهترین فرصت برای اشاعه اسلام در ژاپن است».

جایگاه مسجد و خانواده در اسلام آن‌چنان به هم پیونده خورده که پیامبر اکرم(ص)، مراسم عقد ازدواج فاطمه زهرا(س) و علی(ع) را در مسجد برگزار کردند. به دستور آن حضرت، سفره وسیعی در مسجد گسترده و بسیاری از مردان و زنان مسلمان اطعام شدند، سپس عروس و داماد را به مسجد فرا خواندند، و دست فاطمه را در دست علی(ع) گذاشته و برای آن

دو دعا کردند. به پیروی از پیامبر اکرم(ص) مساجد مانند مسجد مالزی و اندونزی بخشی را به برگزاری مراسم عقد اختصاص داده‌اند. سنتی مبارک که آن‌طور که شاید و باید در جامعه اسلامی ایران نهادینه نشده است.

با برگزاری این‌گونه سنت‌هاست که خانواده‌ها با مسجد انس گرفته و حتی مهم‌ترین اتفاق زندگی خود مانند ازدواج را در این نهاد مقدس برگزار می‌کنند. باید با برگزاری دوره‌های آموزشی مانند تنظیم خانواده و همسرمداری و تربیت فرزند و... ابعاد آموزشی و تربیتی مسجد را پررنگ‌تر کرد.

پی‌نوشت:

۱. شیخ کلینی؛ کافی؛ ج ۲، ص ۶۱۳.

۲. سید رضی؛ نهج البلاغه؛ حکمت ۳۶۹.

۳. مطهری، مرتضی؛ گفتارهای معنوی؛ ص ۱۰۰.

۴. محمد بن اشعث؛ الجعفریات؛ ص ۳۱.

۵. روزه گارودی؛ مسجد آئینه اسلام.